

# ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК

СТРУЧНИ ЛИСТ ЗА СВЕ ПОЛИЦИЈСКЕ РАДЊЕ

»ПОЛИЦИЈСКИ ГЛАСНИК« излази једанпут недељно. По потреби биће ванредних бројева. Претплата се шаље уредништву у Београду »Краљев трг« до Управе града Београда, а у унутрашњости код овлашћених скупљача или на пошти. Цена је листу: селима, које улазе у састав општине а која је већ претплаћена, чиновницима, учитељима, званичницима, општинским писарима и осталим званичницима у опште годишње 12, полугодишње 6 динара. Гостионичарима и механиџама из унутрашњости годишње 16, полугодишње 8 динара. Жандармима годишње 8, полугодишње 5 динара, ну ови се по овој цени могу претплатити само преко својих командира полицијских односно пограничних одреда. Надлештвима у опште 20 динара на годину. За иностранство: годишње 24, полугодишње 15 динара. Поједини бројеви »Полицијског Гласника« не продају се. Рукписи не враћају се.

## ЧОВЕК КАО ЗЛОЧИНАЦ

од М. П. Јовановића.

(НАСТАВАК)

Међу старим, у поврате западалим злочинцима има их веома много, који с циничком суровошћу говоре о свом злочиничком животу; има их, који, без икаква појма о моралној дужности, тако ниско стоје у погледу моралног осећања, да нам се са свим чини да пред собом имамо урођеног злочинца. Ту као да је скамењен и у најдебљи лед претворен сваки човечан осећај.

Но ни у једном од тих случајева није злочинац рођен такав, а још мање се може на дело његово гледати као на последицу урођеног моралног недостатка. Где год се немање савести и морална безосећајност не може да сведи на погрешну психичку организацију, где год се само дело као такво јавља као неки болестан моменат, а уз то ништа нема друго, учинилац није болесник, није морални лудак, него злочинац. »Злочино дело морално покваренога, вели Djkow у својој расправи злочин и лудило (петроградски медицински недељни реви, 1886. ст. 156 и др.) важи као знак умног обољења само тако, ако је учињено под притиском неодржива нагона болести; без тога је оно радња злочиначке воље. У првом случају имамо пред собом умоболника, у другом злочинца. Па нека би овакав злочинац био и с аномалијама у формацији или са знацима дегенерације, ипак његова организација не казује да је злочинац, не одређује га злочинцем«.

Ми не можемо да признамо наук Ломброзов. Као год што нема умоболних, чија би болест била само у моралној пометности и у рђавим делима, дакле као год што нема моралнога лудила, тако исто нема ни злочинаца, чије би радње долазиле једино из урођене им злочине природе.

\* \* \*

Много је италијанских истраживалаца, који, с Ломброзом заједно или и без Ломброза, доказују, како је у урођених злочинаца, моралних лудака и епилептичара читав низ морфолошких и психичких деформитета једних и истих, тако да од ових патолошких различних индивидуа чине једну групу, која као да се мора у епилепсију рачунати. Досадања наша излагања довољна су, да се може знати на које се морфолошке и психичке ненормалности ту рачуна; зато их нећемо сада и овде набрајати и нарочито у оцену узимати. Али ми знамо, да те аномалије код злочинаца од рођења и код тз. моралних лудака ни по чему нису тако константне, да би нам могле бити праве критерије, по којима бисмо могли закључити да морални лудаци, злочинци по рођењу и епилептичари нису три различне јединице него само три облика једне исте болести. Даље, и код идиота има тих истих аномалија дегенеративне и патолошке природе, и то још у већем проценту, па се и не покушава да узме да је злочинац по рођењу раван идиоту.

Наводи се како за узрочну везу између епилепсије и злочина говори и велики број епилептичара међу злочинцима. Бројна размера у којој се епилепсија јавља међу осуђеницима и међу слободнима не даје нам права на такав закључак; а баш против таког закључка говори, ако се узму у обзир само

злочинци у поврате западали, међ којима без сумње морало би бити највише злочинаца од рођења. Ако, даље, обратимо пажњу на то какви су епилептични злочинци пред напад, за време и после епилептичног напада, видећемо да су у свему равни епилептичарима незлочинцима, а ово даје пуног уверења, да злочин и епилепсија не зависе једно од другог, да никако нису једно. Ту не помажу ни она оштроумна довијања, да су све напрасне, импулсивне радње, које зовемо злочинима у раздраженом стању учињеним, само прикривена епилепсија, у којој би злочин са стањем раздражености био еквивалент за оне конвулсивне појаве чисте епилепсије. Узимјући на основи новијих истраживања као сигурно, да епилепсија, као таква, није неко нарочито разбољевање него само једна појава извесних промена у нервној системи, да јој није узрок нека специфична повреда него да се јавља услед најразличнијих функционалних алтерација, биће увек загонетно како то да је у оних, који су као злочинци рођени, крај свих наслеђених мана и знакова дегенерације, само и једино злочин епилептични еквивалент.

Ломброзо узима и генија за појаву епилепсије, јер, вели, генијални људи често су из породица с наслеђиваним манама а поред тога и сами су врло често, и ако генијална дела чине, с многим аномалијама, нпр. у кроју лобање, »без срца су«, не знају за бол и др. Расположење душе великих људи даје, вели Ломброзо, потпуни еквивалент епилепсије. »Генијална дела, вели он, могу долазити из дегенеративне форме психозе, која припада групи епилепсије... Генијална су дела психички еквивалент за епилептичне конвулсије. Геније је дегенерациона психоза из групе моралнога лудила«. По оваквој дедукцији, онај који је од рођења злочинац израстао би из истог земљишта из кога геније, тј. растао би на земљишту епилептичном, оба би били производ патолошког, болесног стања; међу тим, са свим природно мора се сматрати, да у генију имамо већи степен савршенства физиолошких функција централне нервне системе, да је одличан природни дар мозга генијевог израз велике молекуларне снаге привлачности елемената системе нервне. По Ломброзу, могли бисмо »урођеног злочинца« звати и »генијалним човеком!«

У осталом злочин једног епилептичара — па баш ако би се стање у коме се налазио кад је дело учинио јако разликовало од обичног појма епилепсије — увек ће се познати као производ патолошког стања, као што се и генијално дело неког болеснога не да превидети као дело таког лица. Сигурно је да се злочини догађају у епилепсији и њеним утицајима, али опет би било са свим погрешно епилептичним утицајима приписивати понављање злочине радње човека иначе здравог. Најпосле, појам прикривене епилепсије није колико треба објашњен, да бисмо у њему могли наћи еквивалент криминалности. Тај појам показује само наше незнање како да протумачимо неколике нервозне феномене.

Ломброзо би хтео, да се извесне радње епилептичара узму за знаке атавизма. Није ретко код епилептичара да уједнају, да за време напада дају од себе крика животињског, да све кидају и ломе, као што чине животиње и дивљаци. Тај атавистички карактер епилепсије био би сродан злочинцу рођеном с атавистичким карактером. Али тешко да ће ко у тим појавима видети што друго него само испољавање једне обмане чулне или једне лажне представе. Таке радње нису ништа друго

www.непо појави критичног делиријума, које видимо и код хистеричних, и не говоре ништа за дивљину извесног епилептичара.

Ломброзо у доказ своје поставке наводи чак и то, како је посматрао, „да су у дане непогоде, када су епилептични напади чешћи, осуђеници казњених завода опаснији, раздиру себи одело, разбијају посуђе, нападају и туку своје чуваре“. Бертврди, да му ти факти нимало нису познати, при свем његовом великом искуству у посматрању живота осуђеничког, и да му нико из читава низа веома компетентних заводских чиновника тако што није могао потврдити. Несумњиво је да су ово случајни и врло ретки појави код појединих злочинаца и да је Ломброзо, недопуштено генерализујући их, из њих извео закључке, који стварним фактима ни мало не одговарају.

Против идентификовања епилепсије с урођеним злочинцем подигла се, у осталом, читава бура. Сам *Бенедикт* није могао да се не изјасни против овог и сувише далеко забасалог наука Ломброзовог. Тако он вели: „Ја сам нагласио, да антрополошки епилептичар и злочинац припадају једној породици и да се анатомски тешко дају разликовати. Али опет за то ни мало није оправдано трпати на једну гомилу морално лудило и епилепсију, као што чини криминално-антрополошки конгрес у Риму. Они су физиолошки, психолошки и клинички са свим различити, једва што мање различити него тифус и богиње, ма да су ове обе болест инфекциозне и с грозницом“.

Епилепсија и злочин у суштини својој немају ничег ни сродног ни узрочног. Епилепсија је производ болесног, патолошког стања; са злочином то никако није случај. Обоје припадају великој групи *minus habentes-a*, мање вреднога, мање ваљанога, групи дегенерисаних, и тиме се објашњава што и код једног и код другог има морфолошких, психичких и других појава, који су ту дошли путем херeditарно-дегенеративним. Па ипак нису никако исто; епилепсија никако није идентична са злочиним делом, као што и ово никако није што и морално лудило.

\* \* \*

Све морфолошке аномалије, које су на злочинцима запажене, никако нису довољне да би се могло признати, да је злочин последица индивидуалне организације. У свему склопу и кроју човекову нема ниједне тако карактерне особености, да бисмо с извесношћу могли тврдити, да носилац те индивидуалне деформности, тога одступања у облику, мора бити злочинац. Опет велимо, да многи веома тешки, шта више много пута у поврате западали и још од младости своје злочинци немају никаквих аномалија у погледу тела и ума, као што са друге стране има доста људи с јако израженим знацима ненормалности у погледу морфолошком без икаквих склоности за злочин живот. Ми смо уверени, да онде, где се мора узети да је индивидуална организација узрок злочину, имамо појав патолошки, да ту и немамо никаква посла са злочинцем него с умоболником.

Са свим је истинито, да се у злочинаца из навике свих категорија налази сразмерно врло често велики број деформационих знакова и да је на једној истој личности врло често пуно различитих аномалија на лобањи, лицу и другим деловима тела. Ти недостаци пре свега казују, да пред собом имамо у погледу тела једну организацију ниже вредности, а често уз њих иде умно и морално несавршенство. Но ово умно и морално несавршенство није никако само последица оних телесних аномалија, него *све то скупца* долази из једног и истог узрока, потиче, ако не баш увек а оно у највише случајева **из одношаја друштвених, у којима су ти злочинци рођени и одрасли.** Увек ваља имати на уму, да дегенерација није никако мати злочину и да на њу ваља гледати као на узредну појаву злочиначке индивидуалности, која са злочиним има заједнички узрок.

Најважнији дегенерациони знаци, који се код злочинаца јављају на лобањи, лицу и непцима, само су врло просте последице поремећаја у храњењу за прве периоде сисања, на име рахитичне дискразије, резултат су оног стања невоље, рђаве хигијене, сиромаштине оних слојева народних, из којих излазе злочинци. Кости казују шта могу храна и хигијена да учине за развитак. Енглески радници, пре него што је по фабрикама енглеским заведена инспекција, услед преранога напрезања и рђаве хигијене показиваху велику дегенерацију

скелета, а нису никако били злочинци, међу тим њихови паразитски експлоататори задовољно су ходили својим лепо развијеним скелетом.\*)

Први природњаци овога столећа износе своја посматрања на животињама, из којих видимо, да се лобања, независно од садржине јој, самим спољним утицајима даје знатно мењати морфолошки. Очигледан нам је за то доказ разлика између дивље и домаће свиње у кроју главе, у ком факту видимо од коликог су утицаја начин живота и израна на морфологију лобање у домаће свиње. Поредићи прасе које недовољно сварује и рђаво се храни с прасетом исте расе но које се обилно храни, видеће се у првога глава у свим деловима лица дужа него што би требала да је, а у другога опет у свима дименсијама биће шира него у животиња лоше храњених. Ето како се може мењати лобања, коју смо навикли сматрати као најмање променљиву обликом јој! Сваки одгајивач може се за годину дана опитом уверити, да му у извесној мери стоји на вољу, да једној истој животињи да главу кроја краћег и савијенијег, или дужег и правијег. Но смемо тврдити да је ту, уз храну, од утицаја још један чинилац, на име тај, што животиња, од младости обилато товљена, не чини никакве или чини врло мало употребе од своје сурле, не рије земљу ради хране, а та неупотреба овога апарата утиче на форму лобање, модификујући је у морфолошком погледу. Тим и сличним спољњим приликама и утицајима објашњава *Дарвин* за што је у питомога зеца друкча, измењена форма главе, као и мозак мањи. „Видимо, вели овај велики природњак, како најважнији и најкомплекснији орган свеколике организације подлежи закону да се смањи, да изгуби од величине своје услед неупотребе... Из тих факата излази, да у свих давно domestикованих зечева или је несразмеран према дужини главе и величини тела, или је фактички мањи него у оних дивље природе... Питоми зец питом је кроз много генерација и на свагда заточен, те није могао вежбати ни свој инстинкт, ни ум, као ни чула и воље покрете своје у бежању од разних опасности и тражењу хране; за то закључујемо, да су и мозак свој мало вежбали, те по томе да им је и он у развиту заостао.“

Посматрања ове врсте веома су поучна за наш задатак. Поредићи данашње расе нашег домаћег коња с коњем дилувијалним или доисториским, као и студујући нађену лобању неке врло ситне расе свиња, *Д-р Алфред Неринг* налази, да су почеци domestикације махом скопчани с кржљавењем дотичне животиње. Скоро све примитивне домаће животиње ситне су, кад их поредимо с њиховим дивљим фелама. Човек се мора задивити колике су промене већ у првој генерацији код затворених вукова у погледу величине и пропорција лобање, а нарочито колико је то што су ухваћени и затворено држани утицало на величину, форму и место зуба. Несумњиво је од значаја у погледу морфолошком, да ли вук живи у пуној слободи и вежба ли своје вратне мишиће у одношењу читавих телади, оваца и др. и њихову растрзању, или своју храну, ни мало не трудећи се, прима из људских руку. Сва форма лобање поглавито и битно зависи од употребе мишића који са њом имају веза. По *Нерингу*, утицаји припитомљавања, одгајивања, климе, исхране и т. д. толико су важни, да њима само треба приписати разлику између многобројних варијетета вукових и раса наших великих паса, којих је свију праотац вук. „Ко, вели *Неринг*, у мојој збирци проучи редом све серије лобања, *брзо ће престати мислити, да је лобања нешто непроменљиво, стално.* На против увериће се, да се баш оно што је у форми јој битно мења по начину живота, нарочито услед делања дотичних мишића и храњења, и то мења тако јако, да се већ у првој генерацији могу јасна приметити промене.“ Једна фела сисара, тврди овај научник, може кроз читава столећа остати непромењена, ако њезине јединке живе у слобод-

\*) Према обећању у овим чланцима раније, овде бисмо требали да и бројем покажемо колико је и којих поименце ненормалности и кржљавења постало овако услед прилика социјалних, но ми од тога сада одустајемо, што држимо да су излагања досадања и ова што иду довољна да утврде истинитост тога: да све помињане ненормалности и кржљавења у развиту човекову, да сви знаци аномалија и дегенерације телесне на злочинцима не чине неку нарочиту злочиначку природу, него су резултат социјалних прилика у којима су нижи слојеви друштва.

ној природи и расту у приликама за живот приближно једнаким. Али ствар бива одмах друкча, чим се промене прилике живота.

А то, што се експериментом на животињама за сразмерно кратко време да изазвати, а што животиње исте расе услед доместикације закржљаве и дегенеришу, *то све бива и са човеком услед недовољне и неходесне исхране с једне и услед болести у добу најнежније младости са друге стране.* И ту у најјачој мери од утицаја спољашњих прилика зависе лобањине димензије у целини и у појединостима, форма и крој главе индивидуа једне и исте расе. (Свршиће се).

## ПОЛИЦИЈСКИ РЕЧНИК.

### Општински послови.

а., Тужба.

Суду општине пожешке

Петру Лазићу, терзији овдашњем, дао сам под закуп моју кућу, са ценом од 25 динара месечно, од Ђурђева до Митрова дана ове године, с том погодбом да ми месечну закупну цену уредно сваког месеца плаћа. Но ево се већ навршује и пети месец, а он ми ни за један условљену кирију није положио.

Како то на леп начин неће да плати, принуђен сам тужити га суду са молбом, да га осуди на плаћање кирије за месец мај, јуни, јули и август, рачунајући месечно по 25 динара што износи 100 динара, да ми накнади плаћену таксу и на име трошка и дангубе десет динара.

Као доказ о постојању уговора о закупу служи ми то што тужени и сада станује у мојој кући, а Мијаило Рашић каф., и Петар Марковић, бакалин потврдиће то да је тужени пред њима, кад сам му ја кирију тражио, признао, да ми дугује за четири месеца и да ће ми дуг у 100 динара платити.

Основ тужбе дуг од кирије.

Вредност тражбине 100 динара.

Доказ сведоци.

24 септембра 1899 год.

Пожега

Мијаило Ристић,

шпекулант.

НБ. Завести тужбу у деловодни протокол, затим одредити рочиште за извиђај и пресуђење овога спора, на које позвати обе парничне стране.

24 септембра 1899 год.

Пожега.

Председ. суда.

Рађено у суду општине пожешке, 30 септембра 1899 год.

б. Белешка.

по спору

Мијаила Ристића, шпекуланта олд.

противу

Петра Лазића, терзије.

Судили су:

Председник суда

Кметови

Бележио писар.

На рочишту су парничари и сведоци.

На понуду суда нису могли да се поравнају.

Прочитана је тужба. Тужилац оста у свему при истој. Моли да суд испита његове сведоке, када ће се уверити о постојању дуга. За данашњи предстанак тражио је 10 динара.

Тужени рече: Доиста ја сам узео кућу тужиоци под закуп од Ђурђева до Митрова дана са ценом од по 25 динара месечно, но сам му дугујућу кирију сем овога месеца платио, на то сам имао признанице од тужиоца, но сам их изгубио, а да сам му исту платио заклећу се. Дангубе тражим 5 дин.

Испит сведока

И. Мијаило Рашић, каф. олд., има 42 године, у свему способан за сведока, на питање суда каза:

На Малу Госпојину ове године, седели су у мојој кафани тужилац и тужени. Тада је тужилац тражио дугујућу кирију за месец мај, јуни, јули и август у 100 динара, и тужени је одговорио да сада нема новаца, но ће се постарати да новац

набави да му ту суму плати. Да је овако било заклећу се. Дангубе тражим два динара.

П. Петар Марковић, бакалин олд., има 38 година, у свему способан за сведока, на питање суда каза:

На Малу Госпојину ове године био сам у кафани Рашића, и седео за једним столом са тужиоцем и туженим. Тада је тужилац тражио од туженог да му плати 100 динара дужне кирије за месец мај, јуни, јули и август, тужени је тада казао, да новаца за сада нема и молио је да га причека, док се постара да новац набави. Заклећу се на ово. Дангубе тражим два динара.

Тужилац није имао шта да примети на исказе сведока. Тражи да суд овај спор пресуди и туженога на плаћање осуди, пошто је своје тражење потпуно доказао.

Тужени рече: Доиста сведоци истину сведоче и тако је било, но ја сам овај дуг сада 15 овога месеца платио, и на то ми је тужилац дао признаницу, али сам је негде затурио и не могу да је нађем, а да је овако, као што сам рекао, заклећу се.

Судски разлози:

Признањем туженога доказан је уговор о закупу и условљена цена за исти. Његово седење у закупном имању утврђује то исто. За ову околност то је потпун доказ. Испитом испитаних сведока Мијаила и Петра, чије сведочење и сам тужени као истините признаје, утврђено је постојање дуга у оноликој вредности и за оне месеце, који се у тужби наводе. Дакле тужилац је своју тражбину потпуно доказао и зато се тужени има осудити на плаћање исте.

Наводи тужиоца о томе: да је дуг 15 овога месеца платио и да је на то имао признаницу па исту изгубио, на шта ће се заклетти, не вреде, и суд их не може узимати у обзир, јер једностраној заклетви, код овако јасна доказа нема нити може према закону бити места. Ко хоће да се користи заклетвом као доказним средством, он мора нудити и противној страни на ту околност и обећати да ће је повраћену примити.

Са ових разлога суд општине пожешке, на основу § 6 и 13 грађ. поступка

Пресуђује:

Да тужени Петар плати тужиоцу сто динара дуга од кирије за месец мај, јуни, јули и август, да му накнади плаћену таксу и на име трошка и дангубе пет динара, и испитаним сведоцима Мијаилу и Петру по два динара.

Пресуда саопштена парничарима одмах.

Од суда општине пожешке, 20 септембра 1899 год. Бр... Пожега.

Писар.

Председник суда.

Кметови.

НБ. Завести белешку и пресуђење у протокол суђења.

Задатак. Општински писари! Је ли ова пресуда правилна и на закону основана?

## СТРЕЉАЊЕ ЗЛОЧИНАЦА \*)

И раније и последњих година десило се у нас неколико „малера“ при извршавању — *смртне казне.*

Бивало је, да осуђени несрећник није одмах убијен, него се, добро непогођен, борио с душом, викао и јаукао, те је таква ружна сцена изазивала у присутних гнушање, а и сажаљење.\*\*)

\*) Последња Тасина књижица „На Доколици“ са својих интересних и научних чланака, готово је сва прештампапа. Један део донео је загребачки „Мјесећник“. Други део „Весник Српске цркве“ трећи правозаступнички лист „Бранич“ а ми доносимо овај чланак нашим извршним властима на размисање. Доносимо тим пре, што је издавач у малом броју одштампао ове књиге.

\*\*) Приликом стрељања неких зликоваца у Крагујевцу, били смо очевидци, кад је на једног осуђеника избачен плотун, нашта он не само што је остао непомичан, већ гласно викну: „удрите“. После другог плотуна срзао се у раку низ колац, али опет још у животу; и тек после још неколико накнадних метака испањених у рупи — беше свршио. (Ур.)

Оно, и на западу било је случајева, да целати одмах свој посао не сврше.

У мојим *Писмима* помињао сам, како је било незгодних случајева са вешањем у самоме Бечу.

Било је таквих сцена и у Немачкој.

Тамо се опет смртна казна извршује — *секиром на пању*. То је још ужасније. Осуђеника положи по клупи потрбушке. Врат му наслоне на — пањ. Један целатов помоћник држи му руке, други притегне ноге, а трећи ухвати кривца за главу, притегнув је тврдо за пањ. Целат онда измахне тешком секиром по врату, и глава, одсечена падне у суд, који испод пања стоји. Целат онда осечену главу дохвати за косе и, подигнув је у вис, покаже је присутнима, да се увере: како је пресуда извршена. У овом извршењу ако се деси малер, онда је то најужаснија и најодвратнија сцена. Осуђеник пола засечен по врату, отима се од целата, покушава да се дигне с места, где је положен, и онако сав крвав виче, целат и његови помоћници, притежу што могу јаче, докле га поново саломе и сечење главе докончају...

Такав начин извршења смртне казне постоји још у Данској, Шведској и Норвешкој. У Француској секу — гилотином. У Енглеској вешају, као и у Аустро-Угарској, а у Америци осуђеника убијају *електрицитетом*. Али је и са овом најновијом прекоморском направом бивало — малера... Тамо раде овако. Осуђеника посаде на столицу, за то удешену, иза његових леђа постављена је електрика. Од ње иду жице до врата и кичме осуђеникове. На дати знак пусти се струја, која има да убије осуђеника. Али у прво време, док није појачана струја, био је један случај, да се је осуђеник пола сахата мучио. Доцније су струју појачали на 1760 волти, и извршење је испало сасвим сигурно.

Американци уверавају, да је њихово извршење смртне казне најбрже, јер се смрт изазове у једном моменту. Међу тим има научара, који манишу сва ова извршења и предлажу (Фери): да се осуђенику даде сигуран *отров*, те да га он у своје затвору испије, и на тај начин сврши...

Него, да се вратим нашем — стрељању.

И оно по неки пут испада, као што у почетку рекох, незгодно.

Да би ишло брже и сигурније, ја налазим, да би ваљало учинити овако.

Полицијска власт у договору са жандарском командом да избере пет, шест сигурних жандара. Ови морају бити јачи људи и сигурне руке, (да им рука не дркти, да нису нервозни и т. д.). Наравно, њих употребљавати и на друге послове у полицији, али главна обука да им је за извршење смртне казне. Ове жандаре треба онда чешће изводити на стрелиште и са пуним метцима обучавати их сигурном гађању. Нишан да им буде право у срце, од уништења којег, као што знамо, смрт одмах следује. Гађање у осуђеника да буде најдаље од два корака.

Па после, зашто се стрељање не би могло свршити и с леђа?... И место да се веже за колац, зашто се осуђеник не би посадио на једно провизорно начињено седиште, као што је рађено у последњим случајевима на Криту... Мање је одвратна слика.

А ако се остане на том, да се гађа с лица, онда на сваки начин осуђенику везати очи, јер је сцена мање сурова, јер је, у осталом, тако и у самом закону прописано, што многе полицијске власти тако не чине. Осим тога, са извршењем што је могуће више убрзати... Са осуђеником не правити параду. За наше прилике и појимање интересно је оно, што је у једном вечерњем листу било. У 1896. г. спроведен је из Београда за Сопот неки Владимир Столић, из Стојника, да се тамо стреља. Осуђен је био, што је заклао девојче од 13 година. У возу, којим је он путовао, десила се и војна музика, која је ишла на маневре. На захтев осуђеников, музика му је целога пута свирала Бетовенов марш... Цео спровод давао је слику као да се не води злочинац убијца, него као да се прати какав — слављеник...

Али боља се сцена не приређује ни у самој — престоници. Ту се новине хвале, како је на Кармбурми било те гледало — 10.000 душа! У тој гомили највише — *жена и деце*.

Нашто та представа?...

Ни женски ни дечији осећаји неће се ни најмање благородити појавама, које ће на губилишту видети.

Осим тога, будимо уверени, она жена и оно дете, које, ради задовољства, раном зором излази и жуди за оном појавом, која ће се тамо одиграти, неће се моћи много подичити ни својим моралом ни својим срцем.

Зашто се извршење казне, као на западу, не би увело у затвореном простору). Ту да присуствују само одређена лица...

Мисли се, да ће јавно извршење казне дејствовати на онај народ, те га заплашити од сличних злочина.

То је велика обмана. Већина осуђених на смрт присуствовала је раније извршењу смртне казне. Многи су у своје животу то гледали и по неколико пута, па им све то није сметало, да и сами тамо дођу. Разбојници Солдатовићи, Јовићевић, Бркић, Царан и други, гледали су извршење смртне осуде, па су и сами опет дошли за колац... Ја сам износио примере (види Кесароши и т. д.), да су кесароши на Карабурми претресали људма џепове и предизали кесе баш у оном часу, када је на осуђеника пуцано и када је публика у том тренутку била сва заузета сценом на губилишту... У другом једном случају, када је осуђеник, погођен, пао у гроб, један кесарош стрчао је за њим у раку, да са убијенога скине оне подметаче, на којима се држе букагије.

Када је после на испиту упитан: што ће му те крпе без вредности — он је одговорио: слушао сам, вели, да онај, који носи собом те подметаче, може лако отворити сваку браву!... Жене опет грабе се на губилишту за парчад од оних ужета, којима је везиван осуђеник. Хоће да полеме вратове око тога. Веле, да која жена носи уза се ма једно влакно од те вреније, за њом трчи муж или љубазник као — луд. Веже га та манђија за њу, као оно, што је то уже везивало осуђеника за колац... И по неке госпође плаћају добре паре за оваке ствари... На сваки начин, појава доста обична у нашем добу, где жена не излази мужу на сусрет ни својим домаћинством, ни својом особитом љубављу и пожртвовањем. Од манђија и врачања, као што смо из полицијских гласника видели, живело је и живеће доста врачара и гаталица у Београду, али свршујући смртну осуду у затвореном простору, пред ограниченим бројем гледалаца, државне власти укратиће многу ружну појаву на губилишту, где је место само тузи и покајању, а никако прилика згодна за приређивање смешних и одвратних представа!...

## ЈАБУКА

(Сватоплук Чех)

У регистру парничних страна адвоката Н. заступљена је унутрашњост доста скромно. На по неким од његових клијентата из унутрашњости не може се она у осталом скоро ни познати. Долази, на пример, господин Робичек, господин Абелес, господин Корец и собом не доносе ништа паланачког осим голему кожној путној торбу с многим преградама, које су пуне дужним обвезама и меницама с многим нескладним сељачким потписима. Када би те растегљиве хармонике знале свирати, јамачно би се чуо многи красан комад из чешког краја, који би слушаоца пре расплакао, но насмејао. Но та господа обично остављају служитељу извршних власти свога краја, да неме комаде тих хармоника он доврши кратком јавном продукцијом на старом, извешталом добошу.

Као што сам казао, парничних страна из унутрашњости нема много адвокат Н. Но за то опет међу њима наводи се једна, која представља слику и прилику свога краја у пуној чистоти. Рекао бих, да свака градска адвокатска канцеларија има бар по једну таку праву сељачку фигуру, која с времена на време освежи дахом прастаре простоте њезин загушљиви ваздух, окужен заразним испарењима савремених друштвених болести.

Мислим, да су и за самога адвоката сличне парничне стране потребно душевно освежење. Отарасио је дуги ред градских клијентата и већ му је пуна глава бројева, робе, меница, пензија, домова и других сличних ствари. У томе се опет отварају врата и са срдачним: »Помаже Бог!« улази у собу за примање снажна прилика, гужвајући збуњено своју чулаву

жапу. Мимовољно разведри се лице правниково. „Добро дошао, рођаче! Седи, седи! Је ли било и код вас кише? А које добро?“ И сељак отпочиње, уза живе покрете руку, на свој прост начин причу, испреплетану једрим изрекама. Адвокат се осмејкује. Занима га спорни догађај, чија је позорница село, посред домова сламом покривених и маховином обраслих или недогледне њиве усталасаних, златних класова, једном речи: слободни простран крај, који радо у мислима походи, остављајући гомили прањљивих списа и законика. Занима га наврно поверење сеоског клијента у његову — адвокатску — правничку свемогућност и безграничну довитност.

Поред тих светлих страна, има таква врста сеоских муштерија још и неке стране тамне. Није код њих последња она навада њихова, да многи седају зими уза саму пећ у канцеларији све дотле, докле из њих не плине зној у виду прљаве воде.

У случају, о коме говоримо, ова парнична страна са села беше записана у регистру адвоката Н. под скромним именом Матија Прохаска. Први пут дође у канцеларију од прилике пре три године и у брзо сви га завољеше. Предмет његова спора пре је личио за стажажу идиле или за градиво песме, но за правничко парничење. То беше јабука. Јабука та поетска воћка, драгесна исто тако у мајскоме времену, када круну њезину посуту мирисним цветовима, облећу тисуће вредних пчела, као и с јесени, када се угибају зелене гране њезине под слатким теретом румених јабука.

Ствар је била у овоме. На међи, која је делила поље Прохасково од поља Варваре Врхцабове стајала је усамљена јабука, у чијем се хладу за време жетве одмараху посленици са оба имања. Али једном Врхцбова самовласно обере ову већ дотрајалу јабуку и како се доцније истрагом доказало, добила је на тај начин не пуну корпу налисаних јабука — а неколико дана за тим подиже против ње тужбу од пуна два табака Прохаскин правни пријатељ.

Од тога доба накупи се уз ту тужбу и мноштво других спорова између суседа и сусетке: око међе, око капнице, због затвореног прозора, разних потрица и других незаконитости — ама јабука је била непрестано у зачељу и постала је за канцеларију предмет скоро нераздвојан од личности Матије Прохаске. „Но, шта је с јабуком?“ било је вазда прво питање адвокатских писара, кад год би благонаклоно ступили с њим у разговор а шеф би почињао сваки species facti за нов спор сеоског клијента с грабљивом сусетком тиме, што би ставио тачку на сред табака са речима: „Овде дакле стоји јабука — а тамо у десно итд.“

Свеколики каснији спорови беху срећно или несрећно давно већ свршени, али парница о јабуку протезала се без краја као шарена пантљика из уста опсенаревих. Не знам, шта беше узрок том неприродном развлачењу, пошто те ствари не разумем. Али што је поуздано то је, да је Прохаска, кад би год дошао адвокату, вазда питао: „А како стојимо с том јабуком, молим вас“. — „Још врло мало, па смо код суда готови“, одговарао би му адвокат. — „Нека ускошта колико му драго, само јој направите што више трошка!“

Није било чудно, што је добри Прохаска желео својој суседи свако зло. Као удовац без деце и добар газда могао би добро живети, само да му зла судба није одредила баш Врхцабову за суседу. Она му је збиља загорчавала живот. С три стране обухваташе његово имање њезино, али не дружевно суседском љубављу, већ као оно тица грабљивица према својој жртви. Границе тога имања не беху мртве пруге, већ на све стране одаваху грабежан живот: сваки крајак био је општар зуб, који се забадаше у суседно имање, свака међа упијала се у њ' као полип с безбројним сисаљкама и непрекидно буђаху подозрење, да се с године у годину све више примичу и то не за главу од чиоде, већ много, много јаче.

До душе не знам, ко је био јагње, а ко вук, да почем не беху вуком баш и обе стране, али је несумњиво, да је један део адвокатске канцеларије примао Прохаскино описивање ситуације с неким смешњем. Осмех тај није се губио ни тада, када се Прохаска клео и преклињао, да ће га зла суседа најзад нагнати да прода и кућу и кућиште и да се сели куда у Русију или у Америку, да су му та парничења изашла већ на врх главе, да је та жена сушта анатема, да на својој души носи прерану смрт свога покојног мужа и да би о њој могао

причати такве ствари, од којих би се слушаоцу коса дизала на глави.

Међутим спорови један другог сустижаху. И истом што беше једна смеона греда, која је за читави педаљ продрла у ваздушну имаовину Матије Прохаске судским нахођењем срећно враћена у кров Варваре Врхцабове, а већ је Прохаскин заступник спремао нову тужбу за поништај ствари, јер му беху самовласно ишчупане две врљике из неке оgrade, почињући species facti као обично прављењем тачке посред табака и речима: „Овде дакле стоји јабука —“

„Стајала је“ поправи га Матеја Прохаски, као и неколико пута пре тога.

Морам то јест да изјавим, да несрећна јабука није сачекала крај томе спору. Једне бурне ноћи нестале је с лица земље, јер је погоди и запали гром, нестале је дивотно и славно као сјајна метеора, што не имаше ни најмањи угисак на даљи развитак спора, који безобзирно ступаше напред преко палог, сагорелог трупa својим мирним, правилним кроком. За њ' је и даље постојала, зеленила се, цветала, родила налисаним јабукама — quod non est in actis, non est in mundo!

Неколико дана после описа спорног догађаја односно оgrade, допаде Прохаска опет у канцеларију.

„Тужба је већ предата“, дочека га правни пријатељ. „Јеси ли се побринуо, да све остане као што је и било?“

„Обе врљике леже на земљи, као што су и биле.“

„Добро. Ствар је у томе, да се при полицијском увиђају нађе права слика самовлашћа.“

„Ама у томе баш и јесте чвор“, господине адвокату.

„Какав чвор?“

„Па ето, тим отвором у оgrade пролази пилеж из њезина дворишта у мој врт и ту ми чини ужасну штету. Моја покојна жена волела је пилеж, а и ја сам радо посматрам ону шарену ситнеж, што се живописно искуља око квочке. Али Врхцабова и у томе прегони. Њезино је двориште прави кокошар. Прекрило га је читав облак пелова, кокошију, копуна, гусака, патака, ћурака и ћурана. И не гаји их ради прихода или уживања, већ једино тога ради да би ме мучили од рана јутра до мркле ноћи својим кукурекањем, какотањем, пијукањем и гакањем и да би прелетали преко оgrade у мој врт и пустошили га, да ме само срце боли. И пре тога нисам се просто одмарао, гонећи ту шарену навалу а сада, како су извађене из оgrade оне две врљике, башкаре се по моме врту као по својој кући. Али учинићу и томе крај. Купићу овде двоцевку, па ћу убијати што год кроз плот промакне ма то био и њезин најленши ћуран.“

„Тиме се не би користио. Саветоваћу ти друго, поузданије средство. Задржи неколико комада њезине пилежи у залогу за штету, која ти је учињена. То је нарочити део заложног права, који вам за тај случај закон пружа.“

На неколико дана после тога савета ево опет Прохаског адвокату. Беше јако узбуђен

„Дакле, јеси ли ухватио и задржао живину“, упита га адвокат.

„Јесам.“

„А каква је била последица?“

„Ето овака!“ И Прохаска уздиже с чела сухе власи и под њима се указа крвљу подишла пруга и неколико добрих чворуга.

„Дакле бој?“

„Те још какав! Дође с момком и служавком за живину. Назва ме разбојником, лоповом, зликовцем. Оте ми силом кокоши, а када се натурах за њом до врта, дочепа ти она једну од оних изломљених врљика, па ме тресну њоме по глави. Ја дочепам другу врљику и јамачно бих јој је обио о главу, да се не умешаше суседи.“

„Та научићемо је ми већ памети. Испричајте још једном потанко цео ток ствари. Поднећемо још сутра против ње тужбу за јавну увреду и лаку повреду тела. Суду првостепеном њи ћеш сам о претресу: ја ћу те већ научити шта ти ваља радити. И сам бих ишао с тобом, ама имам други важан и неодложан посао.“

После тога разговора не дође Прохаска у канцеларију за дуго време, да је то већ свима било за чудо. Прође седмица, прође и друга и трећа, а међу свакодневним фигурама не указа се бодра сеоска прилика. Међутим, беше свршена жељно ишче-

квивана ствар: спор о јабуци био је коначно завршен судском пресудом и то потпуно у корист Матеје Прохаске.

Када овај после дужег времена ступи поново у канцеларију, тресну адвокат победоносно преда њ' пресуду.

»Победили смо, пријатељу, победили!«

Али на велики ужас победноца адвоката само се за часак заблиста око у Прохаске а одмах за тим завлада му опет на лицу израз забуне, с којим беше ушао у канцеларију.

»Што стојиш као кип? Шта ти се догодило? Да ниси код суда зло прошао са оном тужбом против јавне увреде и лаке повреде тела?«

»Нисам.«

»Но, па шта је онда? Само да ти прочитам ову дивотну пресуду. Врхцабова је морала пуцати од муке, када су јој је саопштавали. Само да чујеш оне огромне трошкове који су ти досуђени.«

»Сада је већ све доцкан«, промрмори Прохаска.

»Доцкан? За што доцкан?« питаше га адвокат зачуђено.

»Јер смо већ у пола своји.«

»Ти — и Врхцабова?«

»Јуче је било већ и једно оглашеније.«

»Та није могуће? Зар ти да узмеш Врхцабову? Причај ми, молим те, како се то догодило.«

»Догодило се, догодило. Та особита историја почиње код првостепеног суда поводом тужбе за јавну увреду. Када нас призваше у канцеларију, сеђаше господин судија за столом, леђима нама окренут, и писаше. Та ваљда га и познајете, господине адвокату?«

»Видео сам га неколико пута. То је један од оне старе господе судија, који би најбоље послужио и себи и парничним странама, кад би му дали заслужену — пензију.«

»Дабоме, то је веома стари господин, бео као овца, али на лицу му цвета здравље. Седео је дакле за столом леђима нама окренут и писао је. За другим столом седео је писар с пером у руци и уређиваше пред собом акте. За мало чекасмо ћутке. Док ти отпоче Врхцабова. Почела је од Кулина бана. Али хвала Богу, ни мени није мајка језик опредала. Нигда дотле није јамачно чула толико горке истине као за то кратко време. Све сам јој у очи кресао, те ми је лакнуло души. Изређао сам јој све њезине погрешке и вратио све увреде с добрим интересом. Она се дурила, плакала, лупала ногама, те се тако диже граја, да су чиновници из суседних одаја отварају врата а писар плахо погледао господина судију. Али овај махаше само главом, смешкаше се и писаше даље. Тек кад сам себи олакшао како ваља а Врхцабова промукла, метну он перо за уво, шмркну мало бурмута и окрете се к нама: »Но, јесте ли се једно другом испричали?« рече. »Мислим, да ће сада бити најбоље, да једно другом пружите руку и лепо идете кући. А још би најбоље било да у слози и љубави, као добри суседи, останете на дому и да нама не досађујете таквим драгулијама. Тим вечитим циганисањем нећете користити ни својој части, ни своме имању.«

»Така су та стара господа«, рече оштро адвокат. »У судници држе проповеди. Но, а како се свршила ствар? Јеси ли поступио по мојем упусту?«

»Шта сам знао радити?« одговори Прохаска једва чујним гласом. »Господин судија говорио нам је тако лепо, а при том тако шаљиво, да смо на крају крајева весело једно другом пружили руку.«

»Тако! Красно си то извео!« кличе адвокат, ходајући журно по соби. »Када у опште не примаш мој савет, онда за што га од мене тражиш? За што подносиш тужбе? За што се излажеш толиком трошку? — Но, да, заборавих да сте сада већ своји. Јамачно вас је судија том приликом и венчао!«

»Готово у пола. Када пружисмо једно другом руку, он рече с осмехом, да би то било најбоље да буде пред олтаром, и тада би на мах био крај свима споровима око ограда и међа. И иначе смо као створени једно према другом. Одатле се кренусмо кући, свако својим путем. Али прошле недеље одем у Мокрин у цркву и свештеник после службе Божје тако је лепо зборио о суседској слози и љубави према ближњем, а сунце је тако весело сијало и кроз прозоре обасјавало ликове свештеника и руже у олтару, као и све предмете у цркви — да ми је срце пливало у блаженству. И када сам се уском стазом кроз шуму враћао кући, када сам на све стране око себе

видео злаћани благослов Божји, који се таласаше по њивама на све стране, када сам угледао мушице и бубице како се весело крећу по ваздуху и по трави, — мимовољно паде ми на ум савет старог господина судије. И што сам даље корачао, све ме јаче освајаше мисао, да би брак с Врхцабовом учинио крај свима тим вечитим зађевицама и донео ми мир, за којим тако чезнем од вајкада. Разлагах самоме себи како није ружна, како се разуме у кућењу и како нам се и имања подударају. У тим мислима дођем и пред њезину крчму. Уставим се знојав и заморен и нехотице бацитим поглед на лепу грађевину, уз коју се све до стрехе пењаше густа винова лоза, на градину пред којом стајаше гора од сунцокрета, на двориште пуно шарене живине. И код мене је то тако бивало за живота покојнице ми. У том је смотрим баш према себи на отвореном прозору где залива цвеће. Када је угледах тако изненада и нехотице рука ми се прихвати капе. Она ме пријатно отпоздрави с веселим осмехом: »Бог ти помогао, суседе! Ако је по вољи на једну чашу?« И ја тако уђем унутра — и — и — и —

»Но, па онда шта ћеш к мени? Да нећеш да вам саставим брачни уговор?«

»Што се тога тиче, доћи ћу ово који дан с мојом невестом. Али данас ми лежи на срцу нешто друго.«

»Но, па реци шта је!«

»Сагласио сам се с њом о неким стварима, које се тичу наше будуће заједничке имаовине. Њезино имање на другој страни граничи се с имањем некога Мареша. То је човек с које год стране окренете како не треба. Кроз њезино поље гради пут и туда пролази — «

Лице правнога пријатеља озари задовољство.

»Полако, рођаче, полако. Морамо све то редом исписати. Чекај само, да за ту долу Мареша зарежем нову писаљку. Тако! Ту дакле стоји — или стајала је јабука, тамо итд. — «

## ЈЕДНА АВЕТИЊА

(ИЗ ХАРТИЈА ЈЕДНОГ ПОЛИЦИЈСКОГ КОМЕСАРА)

(СВРШЕТАК)

После смрти маркизе, гроф и његова газдарица као да беху ишчезли. Кућа беше још више затворена него пре, а суседство склоно више него икада, да распростире најчудноватија подозрења. Раније се држало да је ова зграда тајанствена, а њезини становници страховити, сада се ова сумња још већма утврђаваше, јер кућа је била потпуно пуста. И ако се тада сваки жив интересоваше о рђавом исходу рата у Чешкој, где бојно поље беше покривено лешевима аустријских чета, ипак се не заборављаше на места радозналости. Сваке ноћи се тобож чуло јецање и плач, потом опет луна. Више се пута виђаше на прозору лик умрле »вештице.« И мени је све ово саопштавано. Ја се бејаш решио — из обзира полицијске дужности, пошто је се могло у ненастањено место уселити опасно друштво — да предузмем сва могућа трагања а по потреби и да одем на лице места где се појављују аветиње. Једне ноћи, за време мога дежурства, дотрча, као без душе и преплашен ноћни стражар и саопшти ми да је баш сад видео белу прилику на прозору, са свећом у руци, и да је чуо ларму да учиним коначан крај овом страшили. Обучем униформу и у пратњи неколико одважних људи одем право тајанственој кући. Заиста, у кући се примећиваше извесан немир, а кроз пукотине на капку од прозора виђаше се светлост у кући. Ми ћутке поседосмо околне суседске куће и зазвонисмо, да нам тобожњи дух отвори капију. Три од најнеустрашних мојих пратиоца понео сам помоћу лествица на зид баште, те да спрече свако одступање лупежима. Али историја овога догађаја сврши се много мирније него што је се мислило. Чим смо зазвонили одмах се отвори прозор на првом спрату, а из осветљене собе опором нас упита господин гроф од.... »А шта је опет сад?« Ја кратко захтевах улаз, па га одмах и добих и тада дознадох од господина, коме смо нарушили његов ноћни одмор, да је он баш вечерас дошао у Беч и да хоће да уреди стан, који је изненада напустио, а затим за свагда да отиде из Беча. На веровање околине, да у тој кући има аветиња, он не даде никаквог другог одговора до презривог, са-

жаљивог осмејка и неколико примедба о грубости и безобзирности светине, која истина тражи за себе све могуће слободе, али не поштује ни кућевно право, ни личну слободу својих ближњих. Ја одмах послах моје пратиоце натраг кући у највећој тишини и убрзо докучих узроке тужним узвицима и луци који су се пре чули. На непојаман начин, извесно приликом изношења мртваца, када су врата на кући била отворена, беше се увукло нечије цето и затим отишло у подрум, где је била комора за храну. Оно је тамо остало непримећено и затворено и најзад бедно скапало од глади. Природно, пред свој свршетак оно је урликало и ови гласови врло лагано допираху на улицу и ноћу се јасно чујаху. Друго, ветар је отварао и затварао врата, која су на првом спрату у ходнику остала отворена, и један незакачен прозор такође ветар покретао, што је све изгледало као да се шета тобож грешна маркиза.

Господин гроф одмах ми именоваше сопственика куће, и изјави да је он само држи под кирију, а да ће сад стан напустити. Цео намештај, понајвише скупоцене комаде из старих времена хтео је он да распрода, а потом са свим да отпутује у Тириншку, где је се измирио са својим рођацима, од којих је се толико година туђио. Један кратак поглед у споредну собу и у спаваћу собу грофову, утиснуо је у моје сећање једну незаборављену слику. На једном неполитираном столу, стајаше једно црно, лепо урамљено и украшено сандуче, у коме беше десна човечија рука, на чијем четвртом прсту сијаху се више скупоцених прстенова. Стара пергаментска трака, бела, готово распаднута марама, са мрљама крви од пре толико деценија, неколико предмета за украс и још неке друге реликвије из прошлих времена — сачињаваху миран живот, који би врло погодно могао послужити за кичицу каквога сликара, коме би био задатак да компоује такав живот за den Trotzwinkel каквог легитимисте. Један орман, дуварски сат, један писаћи сто снабдевен разноврсним фијокама, један велики доглед на ногарима неколико столица, сачињаваху даљи унутрашњи украси.

Рука беше оца маркизиног а крв Луја XVI. Ја напустих одиста чудновато место и бејаш радостан што никаква слика о овом доживљају није ме у сну узнемиривала.

Борављење грофа, који беше постао потпуно неприступачан, није било дуго, кад путови беху опет удешени за товарни саобраћај, он посла преко шпедитера свој кућевни намештај и изненада напусти омрзнуту Беч, са својом ћућљивом домаћицом.

Ма да је од 1866. протекао дуг низ година, изгледа да се нису још извесни људи опаметили и као да још верују у приче о духовима и страховима. Али и они који се таквим празноверицама смеју, нису увек без њих и гледају да сакрију своје предрасуде тиме, што их пред светом исмевају.

С немачког Љ.

## ЗЛОЧИН И КАЗНА

РОМАН Ф. М. ДОСТОЈЕВСКОГА

с руског Јефта Угричић

29

### VI.

Али тек што она изађе, он устаде, зашпири врата, раздреши свежањ са оделом, који је мало пре донео Разумихин и наново га завезао, и стаде се облачити. Чудновато: изгледало је, као да се на једанпут потпуно умирио; није било ни оног сулудастог бунцања, као мало пре, оног ужасног страха као у све последње време. То је био први тренутак некаквог чудноватог, изненадног мира. Кретања су му била тачна и одређена, у њима се огледала одлучна намера. „Још данас, још данас!...“ шапутао је са собом. Он је, до душе, осећао, да је још слаб, али веома велико душевно напрезање, које се стижало и дошло до непомичне идеје, давало му је снаге и самопоуздања; надао се, у осталом, да неће пасти на улици.

Кад се са свим обукао све у ново, погледа на новац, који је лежао на столу, промисли се и метну га у џеп. Било је свега двадесет и пет рубаља. Покупио је такође и све бакарне петаке, остатак од десет рубаља, што их је Разумихин потрошио за одело. Затим полако скиде резу, изиђе из собе, спусти се низ степенице и завири у широм отворену куину: Настасија је стајала њему леђима окренута и нагнувши се ра-

спиривала газдаричин самовар. Она ништа није чула. Та ко би и могао помислити, да ће он изаћи? После једног минута већ је био на улици.

Било је осам сахати, сунце је залазило. Запара је била као и пређе; али је он жедно гутао тај смрдљиви, прашињави, оужени ваздух. У глави му се стаде по мало вртети; нека дивља енергија се заблиста на једанпут у његовим успламтелим очима и на његовом измршавелом бледо-жутом лицу. Он није знао, а није ни мислио о томе, куда да иде; знао је само: „да свему томе треба учинити крај још данас, од једанпут, и то одмах; да се кући иначе неће вратити, јер неће тако да живи.“ А како да учини крај? И чиме да учини крај? О томе он није имао ни појма, па ни да мисли није хтео. Он је одбијао мисао од себе: мисао га је растрзавала. Само је осећао и знао, да је потребно да се све промени, овако или онако, „ма како било“, понављао је са очајним, постојаним самопоуздањем и одлучношћу.

По старој навици, он се обичним путем својих некадашњих шетња упути право Сенарскоме Тргу. У близини овога стајао је на калдрми пред малим дућаном млад, црномањаст верглаш и окретао некакву веома осетљиву романсу. Он је пратио једну петнаестогодишњу девојчицу, која је стајала пред њим на тротоару и одевена била као госпођица каква, у кринолину, у огртачићу, с рукавицама и у сламљем шеширу са огњеним пером; све је то било старо и изношено. Уличним, као разбијеним, али доста пријатним и јаким гласом певала је она своју романсу, очекујући две копејке из дућана. Раскољников застаде поред двојице, тројице слушатеља, послуша мало, извади петак и ћушну га девојци у руку. Ова на једанпут прекиде певање на најосетљивијој и највишој ноти, као да пресеце, оштро викну верглашу: „доста!“ и обоје одоше даље до најближег дућана.

— Волите ли ви улично певање? обрати се Раскољников једном пролазнику средњих година, који је стајао заједно с њим поред вергла као човек, који није имао никаква посла, него тако лутао по улицама. Овај га погледа зачуђено. — Ја волим, продужи Раскољников, али на такав начин, као да, у опште, и не говори о уличном певању, — волим кад се пева уз вергл хладног, мрачног и влажног јесењег вечера, и то свакојако влажног вечера, кад сви пролазници имају бледозелена и болешљива лица; или, још боље, кад влажан снег сасвим право пада, без ветра, знате? а кроз њега се светле фењери с гасом...

— Не знам... Опростите... промрља господин, преплашен и питањем и чудноватим изгледом Раскољниковљевим, и пређе на другу страну улице.

Раскољников се упути право и изађе баш на онај угао Сенарскога Трга где су трговали онај грађанин и жена његова, и који су се онда разговарали с Лизаветом; али сада их није било. Упознавши место, он застаде, осврну се и обрати се младоме момку у црвеној кошуљи, који је зевао на уласку једне брашнарнице.

— Ама овде, на углу, канда, тргује онај грађанин са својом женом, а?

— Овде сваки тргује, одговори момак, мерећи Раскољникова од главе до пете,

— Како га зову?

— Како су га крстили, тако га и зову.

— Да ниси и ти нешто Зарајичанин? Из које си губерније? Момак изнова погледа Раскољникова.

— У нас, ваша светлост, нема губерније, него округ... Мој је брат увек путовао, а ја сам седео код куће, па зато и не знам... Ваша светлост ће ми, дакле, великодушно опростити...

— Је ли оно тамо горе крчма?

— То је гостионица, има и билијар; и принцесе се нађу... хај! хај!

Раскољников пређе преко тржишта.

Онамо, на углу, стајала је збивена гомила света, све самих мужика. Он зађе у саму средину, загледајући им у лица. Њега је нешто вукло, да се са свима проразговара. Али мужици нису обраћали на њега пажње, него су се све нешто свађали између себе, збивајући се у гомилици.

(Наставиће се)

## ИЗ ПОЛИЦИЈСКОГ АЛБУМА.

**Хајдук Илија Јовичић.** У мају месецу ове године, четри наоружана разбојника нападу на кућу Јеше Бранковића из Пакала, ср. ваљевског, и опљачкају га тако, да су му све што је имао у вредности као готов новац у 900 динара, сахар, ланац, прстење итд. однели, а сем тога и зостављали су га и ученили са хиљаду динара, да им донесе и остави на означено место, одакле ће га они однети.

На неколико дана доцније, исти разбојници нападу на Милицу удову Јакова Михаиловића из Стубла, стару и наглуву жену; са кундацима и усијаним веригама, изнудили су јој све што је имала, па јој покупе и неке облигације и спале у ватри.

Власт среза ваљевског, отпоче трагање за овим зликовцима. Прво је бацила сумњу на Илију Јовичића побеглог војника V батаљ. ст. кадра, а та се сумња утврдила тим више, што је Илија у то време виђан неколико пута у околини са још тројицом четворицом наоружаних људи. Кад је утврђено да је Илија удружен са зликовцима починио зла дела позват је на предају, и кад то није хтео, он је под 16 августом ове год. оглашен за хајдука.

Била је и потера наређивана за њим, али без успеха.

Другог дана ваљевског Михаљског вашара, дозна срески начелник г. Јаша Јелисавчић, да се Илија крије у шабачком Црниљеву, и оног часа нареди свом писару г. Милораду Томићу да се преобуче и да узме собом потребан број људи и једнога који Илију познаје, па да се крене за Црниљево у потеру и овај стиже тамо са људима око 10 часова пре подне. Илија сазнав за ово раније, побегне пут подринске Лознице, али га сутра дан ухвате у једној колеби, и сад је у сигурном затвору. Заслуга за ово припада ваљевској полицији.

Илија је подмукао. Решен је да никога од дружине и јатака не издаје; непрестано смишља да се бегством спасе. Дрзак је, ћутљив; одговара увек спречно, јер га ни једно питање не изненађује. — Родом је из Стубла, у срезу ваљевском.

Ако би ко што имао да каже за Илију, нека то у најкраћем року учини код начелника среза ваљевског.

## УХВАЋЕН

**Никола Павловић,** одбегли осуђеник, чију смо слику довели у прошлости броју нашега листа на стр. 336., ухваћен је 26. тек. мес. по истој у Шапцу.

## ОБЈАВА

**Драгић Вилотић,** из Лесковица, ср. и окр. ваљевског одметнуо се испод земаљских власти у намери да чини зла дела.

Драгић је у друштву са разбојницима који се налазе у рукама власти, 21 маја ове год. извршио разбојништво над Јевремом Бранковићем из Пакала. 4 августа тек год. извршио је понова разбојништво над истим Јевремом а ту исту ноћ и над Милицом удовом Јакова Михаиловића из Стубла; а ноћу између 8 и 9 тек. мес. извршио разбојништво над Николом Мирковићем, трг. из Грнчевића. Драгић је стар 35 год., стаса средњег, кртуљаст, косе црне, црномањаст, образа округлих, очију црних, носа малог, бркова великих црних, браде црне. Од одела на себи има сукнене чакшире и копоран, на глави фес, а на ногама опанке и кајише. На основу члана 2. Закона о хватању и утамањивању хајдука начелство позива овог поменутог Драгића Вилотића из Лесковица, да се у року од 15

дана када овај оглас буде изашао у „Српским Новинама“, пријави најближој државној власти. Ако то не учини биће по истеку овога рока оглашен за хајдука.

Бр. 11401. Из начелства округа ваљевског, 23. октобра 1899 год., у Ваљеву.

Према изнетој објави у „Српским Новинама“ рок предаје истиче 10. новембра тек. год.

## ПОТЕРА.

**Павлу Антонићу,** земљоделцу из села В. Бошњака, среза посаво-тамнавског, непознати лопов украо је ноћу између 24. и 25. пр. мес. једног коња, таљиге и ам. Украдени коњ длаке је мрко-доратасте, слеп је, са жигом „З. П.“; таљиге су просте и необојене. Наређује се тражење. Пронађеног крадљивца са покрађом треба стражарно спровести начелству среза посаво-тамнавском с позивом на Бр. 9951., или Управи града Београда на Бр. 26444.

**Михаило Павловић,** бив. слуга код Љубомира Милановића, тежака из села Винораче, среза беличког, извршио је крађу разних ствари своје газди и побегао. Михаило је родом из Пањевца; има 35 год., средњег је стаса, у опште црномањаст. Наређује се тражење. Пронађеног треба стражарно спровести начелнику среза беличког с позивом на Бр. 16460. или Управи гр. Београда на Бр. 26122.

**Петар Јевтић,** бивши притвореник начелства округа крагујевачког, побегао је 24. тек. мес. из притвора. За одбеглим притвореником наређује се живо тражење. Пронађеног треба стражарно спровести помен. начелству с позивом на Бр. 16320., или Управи гр. Београда на Бр. 26358.

## СКРЕЋЕ СЕ ПАЖЊА.

**Милош Станисављевић — Урошевић,** родом из Панчева, 23 тек. мес. прогнат је на свагда у Аустро-Угарску од стране Управе града Београда, а по пресуди-квартга врачарског од 23 септембра тек. год. Број 11050, Милош је један од најпрепреденијих варалица и лопова и као такав, године 1893 био је осуђен на десет година робије због више опасних крађа. Са осуде је пуштен крајем 1897 године, и од тог доба, па све док није допао затвора, извршио је масу превара по Србији, Аустро-Угарској и Бугарској. Од тих превара најинтересантнија му је та, што је успео, да се почетком ове године издајући се за трговца, ожени са једном овдашњом доста имућном удовицом, коју је, по што јој је придигао сав го-



гов новац и накит, одвео у Панчево и тамо је оставио, а он побегао у Бугарску.

Износећи слику овог варалице и лопова, циљ нам је, да тиме скренемо пажњу свима полиц., а нарочито пограничним властима, на њега у случају његовог покушаја за прелаз у Србију.

## ИСПРАВКА

У броју 5. од ове год. на стр. 39. изнели смо слике онтужених по кривици Радована Васића и осталих међу којима је и Живојин Ђ. Стојковић, ковач оvd. за прављење лажнога новца. На молбу Живојиновоу доносимо исправку у томе: да је он — Живојин — по овоме делу решењем суда првостеп. за град Београд од 9. априла тек. год. Бр. 8551., заједно са осталима пуштен испод суђења као невин, што овим исправљамо.